

Det slidtes skønhed

Hvis vi skal løse klimakrisen, skal vi også løse et socialpsykologisk problem: At vi bedømmer hinanden på vores tøj, biler, tasker og boligindretning. Manglende forbrug opfattes ofte som nærighed eller kiksethed. Vi må gøre op med koblingen af varer og karaktertræk.

Bragt i Information, 4.12.2021

Min mors håndtaske er 30 år gammel. Den er af sort læder, som har massevis af ridser og ujævnheder. I den ene side er remmen gået løs, men den er hægtet sammen med et stykke grønt sejl garn. I taskens kanter er flere af syningerne gået op og læderet slidt af. To hvide kantebånd af plastic buler ud fra taskens bund. Men min mor skiller sig ikke af med den – den fungerer jo fint. Selv om den ser herrens ud.

Sådan omgås min mor i det hele taget sine ting. Hendes husgeråd er ikke blevet skiftet ud siden min barndom. Det er de samme pander, tallerkener og kander som dengang. Hendes telefonbog er en, jeg fik i fjerde klasse. Hun overtog den, da jeg flyttede hjemmefra, for der var stadig plads på siderne. En del af hendes tøj er også det samme som dengang. Hun har stadig en gulstribet badedragt, jeg kan huske fra sommeren 1989 på Skagen. Og hendes læderjakke ligner det, den er – en sag fra 80'erne.

Min mor er født i slutningen af 1940'erne, i efterkrigstiden. Selv om hendes far var læge, voksede hun op i knaphed og nøjsomhed. Alt, der kunne bruges til noget, blev gemt. Gavepapir blev genbrugt. Dingenoter af metal blev gemt i en kasse. Tøj blev repareret eller syet om. En voksenfrakke kunne blive til en børnefrakke, kjoler kunne lægges ind eller ud. I femte klasse arvede min mor et par sko, der var to numre for store.

Den mentalitet førte min mor videre i vores husholdning. Ikke på en særlig bevidst måde, tror jeg. Hendes holdning havde vist ikke noget med et politisk engagement at gøre. Den sad bare i hende som en refleks: Man smider ikke brugbare ting ud. Man køber ikke nyt, medmindre det er nødvendigt. Man serverer ikke overdådige retter, da mad dybest set handler om at blive mæt. Man smider ikke om sig med penge. Heller ikke hvis man har dem.

Da jeg var yngre, kunne jeg af og til skamme mig over vores hjem og ting. Over at der ingen smarthed og fornemhed var. Hun havde ikke sans for lækre og nye ting, selv om hun altid har tjent godt. Hendes fokus har altid været på tingenes brugsværdi, ikke på deres æstetik.

Men med tiden er jeg blevet mere og mere overbevist om, at hun har fat i den lange ende. I hvert fald når det kommer til den klimakrise, kloden befinder sig i. Selvfølgelig bilder jeg mig ikke ind, at genbrug og nøjsomhed alene kan reducere vores CO₂-udslip. Men jeg synes alligevel, at min mors gamle håndtaske er et sindbillede på nogle af de udfordringer, vi står overfor.

[Forbrugets sociale betydning](#)

Psykologisk set er noget af det sværeste ved klimakrisen, at manglende forbrug nemt kan opfattes som nærighed eller kiksethed. Manglende forbrug får nemt negativ betydning for vores sociale liv. Hvor lidt vi end

vil det, er det svært ikke at rynke på næsen ad en gammel, laset håndtaske. Det er svært ikke at dømme taskens ejermand. Det er svært ikke at tro, at hun enten er tosset, fattig eller nærig.

Der sker med andre ord en mærkelig kobling af varer og karaktertræk. En kobling af den materielle verden, som påvirker vores klima, og den sociale verden, der fylder nærmest alt for os. Der sker en kobling mellem den ydre og den indre verden.

Det er muligt, at denne kobling mellem det indre og det ydre er 'naturlig' eller endda biologisk betinget. Dømmer dyr ikke også hinanden på fjerpragten, pelsen og brølet? I al fald dømmer vi mennesker også hinanden på vores ting og det ydre. Hvor lidt vi end vil det. Vi kan godt sætte os op på den høje hest og sige: 'Jeg er ligeglad med ting og statusobjekter!' Men det passer ikke. Ikke helt, i hvert fald. Nogle er mere fanget af ting end andre. Nogle lader sig forblænde, mens andre til en vis grad styrer udenom. Men helt udenom tror jeg ikke, man kan styre. Desværre.

Laset sengetøj

Engang besøgte jeg en dejlig mand, jeg havde flirtet med. Aftenen forløb godt, og da vi endte i sengen, så jeg, at hans sengetøj var både laset og plettet. Det lugtede rent, bevares, men det var hullet og havde mærkelige pletter, som åbenbart ikke gik af i vask. Jeg må indrømme, at jeg følte mig ikke-værdsat ved synet af det sengetøj. Jeg følte, at han ikke havde gidet at gøre sig umage for mig. Jeg følte, at han sendte et signal om, at så vigtig var jeg altså heller ikke for ham. Også selv om sengetøjet unægtelig fungerede; dynen og madrassen blev beskyttet mod smuds. Men den æstetiske værdi var helt ad helvedes til.

Når jeg tænker over det nu, synes jeg egentlig, at min reaktion var mærkelig. Manden var sød, samtalen var god – og så fik jeg alligevel det indtryk, at han ikke værdsatte mig. Fordi han ikke havde gidet at fremvise et ordentligt sæt sengetøj. Jeg syntes umiddelbart, at det var utiltalende. Selv om man kunne argumentere for det stik modsatte: Han opførte sig moralsk ansvarligt i forhold til klimakrisen ved ikke at kassere sit gamle sengetøj. Ved ikke at købe nyt, bare fordi det gamle var slidt. For ligesom min mor gik han tydeligvis mere op i tingenes brugsværdi end i deres æstetik.

I denne fortælling er det kvinden, der dømmer manden. Men jeg er sikker på, at dommen over fremtoningen også gælder for mænds – og andres – blik på kvinder. Kvinder er om noget underlagt en masse krav til deres fremtoning. De skal have makeup på, tjekket hår, lækkert tøj. Høje hæle frem for flade sko. Tynde kjoler frem for tykke bukser. For ikke at tale om plastikoperationer, skønhedsbehandlinger, hårfarvning. Æstetik frem for brugsværdi.

Vi må ændre vores domme

At gøre sig umage med sin fremtoning er vel et signal til omverdenen om ressourcer. I den forstand er der en sammenhæng mellem det indre og det ydre, men problemet er jo, hvad selv børnehævebørn ved, at sammenhængen ikke er entydig. Den rige, der kører i en dyr bil, har jo ressourcer på én måde, men mangler måske nogle andre. Man kan købe sig til flot tøj, men ikke til selvtillid og ånd. Og de pæne familier med penge har også altid problemer. Alligevel er det umådeligt svært at undslippe den mekanisme, som gør, at vi

skuer hunden på hårene. Det er svært at gøre ligesom min mor, der nægter at udskifte sin absurd slidte håndtaske.

Men vi må forsøge. Hvis ikke for medmenneskelighedens skyld, så for klimaets. For klimakrisen handler også om at fæstne sig for meget ved hinandens overflader. Den handler om vores manglende tilfredshed med de gamle ting. Den handler om, at nøjsomhed og afkald virker usexet, fordi manglende forbrug bliver opfattet som kikset og nærigt. Vi må tage livtag med den tanke. Vi må forsøge at ændre vores domme over andre og os selv. Så vi ikke er underlagt tingene og deres forfærdende påvirkning af klimaet.

Maja Lucas er forfatter og medlem af organisationen Forfattere ser grønt!